

Дата: 15.11.2021

Урок № 14

Тема: Комедія Івана Карпенка-Карого «Мартин Боруля», її сценічна історія. Дворянство як міф про краще життя

Мета: ознайомити учнів із змістом комедії, основними елементами її сюжету та композиції;

допомогти учням розібратися в складнощах характерів та вчинків героїв комедії; розвивати зв'язне мовлення, критичне мислення, уміння аргументовано доводити власну думку; виховувати загальнолюдські почуття, інтерес до творчості І. Карпенка-Карого засобами мистецтва слова; прищеплювати учням риси щедрості на добро, порядність, чесність, повагу до людини.

Матеріали до уроку:

Теорія літератури

Драма – це один із 3 осн. Родів літератури (крім епосу, та лірики), в основу якого покладено соціальний і побутовий конфлікт.

Трагедія – це драматичний твір, в основу якого покладено дуже гострий, непримиримий і життєво важливий для певної епохи конфлікт, що провадить до поразки, часто й загибелі героя; виникла у Стародавній Греції.

Трагікомедія – це драматичний жанр, якому властиві риси одночасно і трагедії, і комедії.

Комедія - це драматичний твір, у якому відображається смішне і потворне в житті, висміюються негативні риси людей та соціальні вади.

Teatr корифеїв

Корифей (від гр. κογύρκαϊοБ — вождь, ватажок) — у давньогрецькій трагедії керівник і заспівувач хору. У переносному значенні — це провідний, видатний діяч науки, мистецтва тощо.

Назву «театр корифеїв» в історії української культури носить лише одне явище — професійний театр, зорганізований 1882 року Марком Кропивниць-ким. Саме цього діяча називають «батьком українського театру», адже він згуртував навколо себе братів Івана Тобілевича (псевдонім — Іван Карпенка-Карий), Миколу Тобілевича (псевдонім — Микола Садовський (від дівочого прізвища матері)) та Панаса Тобілевича (псевдонім — Панас Саксаганський (від назви

річки Саксагань на Єлисаветградщині, нині Кіровоградщині)), їхню сестру Марію Садовську-Баріллоті, Марію Заньковецьку, у Єлисаветграді заснував професійний театр, а щоб «завоювати» столицю, залучив до роботи ще й киянина Михайла Старицького.

Iсторія написання.

Сюжет твору побудований на реальних фактах з історії родини Тобілевичів. Батько драматурга вирішив довести своє дворянське походження й тривалий час клопотався про це в різних інстанціях, витративши багато сил, коштів і часу. Коли ж мета була майже досягнута, якийсь канцелярист доглядів, що в старих документах прізвище писалося Тобилевич, а в нових — Тобелевич. На цій підставі батькові було відмовлено у визнанні дворянського походження.

Експозиція: приїзд Степана додому на гостювання — відрядження Степана на службу з вимогою знайти «достойного жениха» Марисі.

Зав'язка: приїзд повіреного Трандалєва, який доповідає про стан справ щодо набуття Борулею дворянського титулу.

Розвиток дії: повернення з міста наймита Омелька, який повідомляє про втрату майна («перший знак не-щастя») — сватання до Марисі здрібнілого шляхтича й відмова з боку Мартина Борулі, який бачить себе вже дворянином — приїзд панка Націєвського, якого приймають як велике цабе — утеча жениха Націєвського через непорозуміння («другий знак нещастя») — «муштування» Мартином рідних, щоб все робили по-панськи.

Кульминація: відмова Мартину Борулі в наданні статусу дворянина у зв'язку з помилковим написанням прізвища в документах (Боруля — Беру-ля).

Розв'язка: приїзд сина, якого звільнili зі служби — умовляння сусідами Мартина Борулі спалити папери, які той збирав як докази, і видати Марисю за сусідського сина, здрібнілого шляхтича — спалення Мартином документів як знак повного звільнення від нав'язливої хворобливої ідеї й повернення до гармонійного, нормальногожиття за природженістю («Усе згоріло, і мов стара моя душа на тім огні згоріла!.. Чую, як мені легко робиться, наче нова душа сюди ввійшла, а стара, дворянська, попелом стала»).

Тема: сатиричне зображення заможної верхівки села, що в гонитві за дворянськими привілеями ігнорує здорові моральні норми.

Ідея: утвердження думки, що гідність людини визначає не належність до привілейованого соціального стану, а чесна праця, простота і щирість у стосунках з людьми; смішна та людина, яка соромиться бути собою, захоплюється фальшивими цінностями, з усіх сил намагається пристосуватися до швидкоплинної моди.

Жанр: трагікомедія.

Проблематика:

- проблема людської гідності
- проблема усвідомлення щастя
- проблема праці
- проблема батьків і дітей
- проблема кохання і сімейного щастя

Дійові особи: Мартин Боруля, заможний хлібороб, його дружина Палажка, син Степан, донька Марися; Гервасій Гуляницький, багатий шляхтич, його син Микола; Націєвський — реєстратор з ратуші; повірений Трандалев; Протасій Пеньонжка, Матвій Дульський — чиншовики; Омелько, Трохим — наймити Борулі.

Запитання за змістом: (письмово)

- Якій події був несказанно радий Мартин Боруля на початку п'єси?
- Ким працював син Борулі Степан?
- За кого хотів видати заміж дочку Мартин Боруля?
- За кого хотіла вийти заміж Марися?
- Чому Мартин відмовив другові Гервасію, коли той прийшов сватати Марисю за свого сина?
- Чи поділяли погляди Борулі його дружина та дочка?
- Чому «жених» Націєвський утік з дому Мартина?
- Як учинив Мартин, коли дізнався, що «жених» утік?
- Що відбувається наприкінці п'єси? Чи дали Борулі дворянство?

Завдання:

Самостійна робота

1.Націєвський не прийшов на саме сватання, бо:

а дізнався, що Марися його не кохає;

б Микола його налякав;

в подумав, що Марися чекає дитину від іншого;

г Мартин замало дав приданого за дочку.

2.Кому з персонажів належать слова: «Чина, дворянство треба любить, а другої любові нема на світі!»?

а Гервасію;

б Красовському;

в Степанові;

г Мартинові.

3.Що зробив Мартин із документами на дворянство?

а віддав Омелькові на цигарки;

б спалив у печі;
в розірвав і розвіяв по вітрі;
г Г сковав у скриню для кращих часів.

4. Степан залишив роботу у канцелярії, бо...
а скасували земський суд

б через пиятику
в через хабар
г скасували його посаду.

5. Хто є засновником українського професійного театру?

а М. Старицький
б М. Садовський
в П. Саксаганський
г М. Кропивницький

6. Мартин відмовив Миколі у сватанні Марисі, бо він...

а бідний
б любить випити
в не дворянин

г програв своє господарство у карти.

7. З ким у Мартина Борулі виник конфлікт через те, що його назвали «бидлом», а сина – «телям»?

а з Гулянищким
б з Націєвським
в з Трандалевим
г з Красовським

8. Якої професії не було в послужному списку Трандалєва?

а фотографа
б писаря в питейній конторі
в обер-об'їждчика
г чиновника земського суду

д повіреного

9. Скільки часу справа Мартина Борулі знаходилася в сенаті?

а шостий місяць

б третій тиждень

в кілька днів

г сьомий рік

10. Яку дворянську роботу Мартин придумав для Марисі?

а прати

б малювати

в вишивати

г няньчити дітей

Домашнє завдання.

- Характеристика образів.
- Вивчити ТЛ.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

Додатки

